

Kaarle Nordenstreng sai kasteessa kuusi etunimeä, koska sukulaisilla riitti lapselle nimiehdotuksia – Tiedotusopin emeritusprofessori kasvoi Valkealassa, ja sittemmin hänestä on tullut sen suuri puolestapuhuja

Tiedotusopin emeritusprofessori Kaarle Nordenstreng on Elovalkeilla kävijöille tuttu juhlapuhuja. Hän on edistänyt Valkealan julkisuutta ja lanseerannut Orilammen Kultareitin nimen.

Kaarle Nordenstreng istuu isovanhempiensa muotokuvien alla lapsuutensa kesäpaikassa Valkealassa. Talon nimi on Vuorenrinne. Veera Konsti Pinja Viitasaari

Kaarle Nordenstreng imi Valkealan jo äidinmaidosta. Hän syntyi Helsingissä sotavuonna 1941. Sieltä Nordenstrengit muuttivat pian Kuopioon ja sitten Valkealaan, Nordenstrengin isoisän isän perustaman värjäämön maille.

– Moni perhe siirtyi maaseudulle, sillä Helsinkiä pidettiin epävarmana. Isäni oli upseeri ja rintamalla, Nordenstreng kertoo samassa salissa, jossa hänet on kastettu.

Valkealan kirkkoherra **Julius Utriainen** kastoi Nordenstrengin vuonna 1941. Koko Valkealan kirkonkylä tuli tietämään, että jotain erikoista on tapahtumassa.

– Kummitätini poika oli sotilaslentäjä. Hän sai luvan tai ilman lupaa lensi Utista tänne ja teki ylilennon ristiäisteni kunniaksi. Kone suunnilleen hipoi puiden latvoja.

Sukulaisilla oli paljon nimiehdotuksia lapselle. Kummitäti sanoi, että pitää olla Tapani. Kirkkoherra totesi, että pannaan listalle.

– Viimeiseksi tuolla porstuassa isosiskoni itki, että sen pitää olla Jorma. Kukaan muu ei olisi halunnut mutta pappi tykkäsi, että miksi ei, kun tyttö haluaa. Kuusi nimeä tuli, Nordenstreng nauraa.

Moni tuntee Kaarle Tapani Jorma Johannes Magnus Bertel Nordenstrengin tuttavallisemmin Kallena.

Kaarle Nordenstrengin vieressä pöydällä on monisteita hänen isoisästään kertovasta lehtiartikkelista. Seinällä on hänen isoisän isälleen myönnetty lupakirja värjäämön perustamiseksi. Veera Konsti

Ei aamiaista ennen aamu-uintia

Valkealan Likolammen rannalla sijaitseva Vuorenrinne on ollut sodan jälkeen Nordenstrengin perheen kesäpaikka.

– Olen aina sanonut, että juureni ovat yhtäältä kouluajan maisemissa Helsingin Munkkiniemessä ja toisaalta Valkealassa, jossa vietin kesälomani.

Valkealan kesät olivat mukavaa aikaa.

– Joka aamu kävin aamu-uinnilla. Äitini **Elsa Nordenstreng** oli terveysintoilija. Hän opetti, että aamiaiselle tullaan vasta uinnin jälkeen. Niin myös elokuussa, vaikka Jaakko olisi kuinka heittänyt kylmän kiven veteen jo heinäkuun lopulla.

Nykyään Nordenstreng viettää kesänsä vaimon puoleisessa kodissa Aitolahdella. Valkealassa hän vierailee erityisesti Elovalkea-viikoilla.

– Täällä on mukavaa käydä. Voisin kuvitella, että viettäisin koko kesänkin.

Likolampi on jääkautinen suppa. Kaarle Nordenstreng kirjoitti gradunsa laiturilla ja talon vieressä puutarhakalustolla istuessaan. Taustalla näkyy Valkeala-talo. Veera Konsti

Ikkuna suomalaiseen maatalouselämään

Kesälomillaan Valkealassa Nordenstreng vietti nuorena paljon aikaa Ritarin maatilalla, josta perhe kävi päivittäin hakemassa maitoa. Tilan vanhoilta isänniltä Nordenstreng sai oman näkökulmansa suomalaiseen maatalouselämään ja ihmisten ajatteluun.

– Se on sellaista juurevaa ja yrittelijästä kansanluonnetta, jota on suomalaisessa kirjallisuudessa kuvattu aika hyvin.

Lukioaikana hän alkoi tehdä nuorisio-ohjelmia radioon ja kirjoittaa lehtijuttuja.

– Journalistina tein aika paljon juttuja Valkealasta, niitä oli *Kouvolan Sanomissakin*.

Aiheita olivat muun muassa varstoilla puiminen, Naitinkolkan kihlamarkkinat ja television saapuminen Valkealaan. Nordenstrengistä tuli omasta aloitteestaan epävirallinen Valkealan julkisuuden promoottori. Nuoren miehen panos ei jäänyt huomioimatta. Opiskeluaikanaan kunnanhallitus marssi tuomaan Nordenstrengille Valkealan viirin.

– Tekemäni pitäjäselistus radiossa ja lehtijutut tekivät Valkealaa tunnetuksi. Silloin maanviljelijäkunnan politiikoilla oli vasta orastavaa ymmärrystä julkisuuden päälle.

Nordenstrengin äidin isä innokas suomalaisuismies ja valokuvaaja Oskar Wikberg suomensi nimensä Oskari Wuorenrinteeksi vuonna 1905. Hän oli merkittävä vaikuttaja Valkealassa. Hän oli muun muassa raittiusseuran ja torvisoittokunnan perustajia. Veera Konsti

Pihalla tönöttävä kivinen kukkaruukku on muisto Kaarle Nordenstrengin vanhempien ensimmäisestä yhteisestä asunnosta Mikkelin kasarmilta.
Veera Konsti

Kultareitin kätilö

Valkealassa Nordenstrengiä viehätti erityisesti kaunis luonto. Hän näki arvokkaan kohteen Pohjois-Valkealan vesiretkeilyreitissä, jota hän mainosti **Väinö Siikavan** kanssa. Väinö ja **Irja Siikava** aloittivat risteilyjen järjestämisen vuonna 1957.

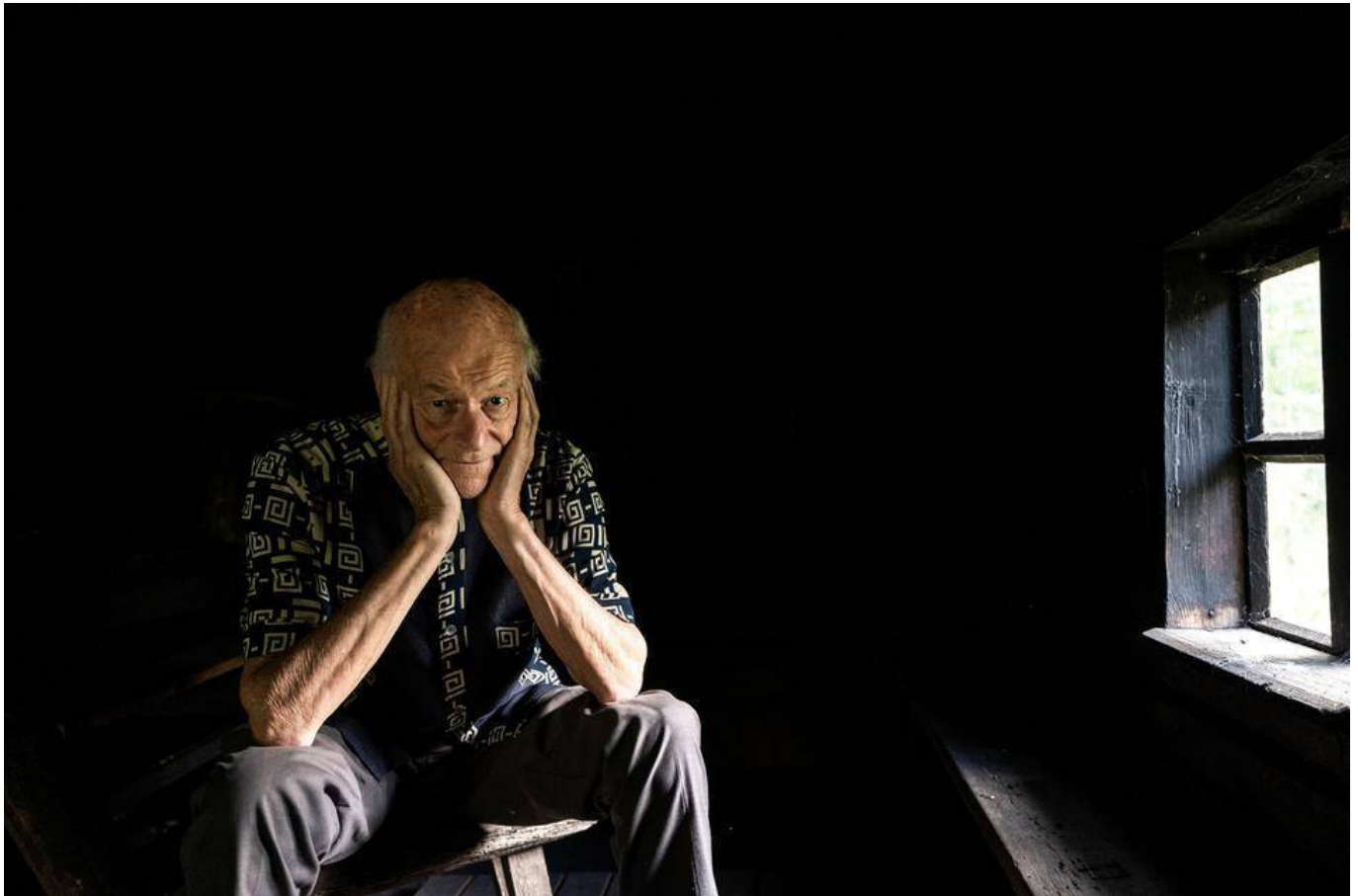
– Toimin myös Siikavien hankkiman Orilammen majan alkuvaiheen managerina, ja loin kontakteja erilaisiin herraspiireihin.

Vesiretkeilyreitti tunnetaan Suomen Kultareittinä. Nimi tuli jutusta, jonka Nordenstreng kirjoitti Uusi Suomi -lehteen.

– Kerroin sveitsiläisen matkailijan vierailusta heinäkuussa 1959. Hän oli juuri käynyt Tampereen Hopealinjalla. Repovedellä käytyään hän sanoi, että tähän on Suomen kultareitti.

Otsikosta nimi tuli matkailuopaskirjaan ja vakiintui.

Myös Kaarlen isä **Bertel Nordenstreng** teki Kultareittia tunnetuksi. Hänellä oli hyvät suhteet Valtionrautateihin, ja risteilyreitti liitettiin varhain VR:n Rengasmatkoihin. Lisäksi Bertel järjesti Tanskan suurlähettilään ja tämän perheen vierailun Kultareitille.

Vanha savusauna on yli satavuotias. Nordenstreng istuu isoisoisänsä valmistamalla penkillä. Veera Konsti

Pieni penkki on Kaarle Nordenstrengin isoisoisän Carl Wikbergin valmistama, pohjassa on vuosiluku 1877 ja nimikirjain K. Veera Konsti

Kotiseutu ei ole kuollut

Nykyään Nordenstreng tunnetaan Valkealassa Elovalkeiden puhujana.

– Olen ollut viehättynyt, kun minua on pyydetty pitämään esitelmää. Ne ovat olleet minulle sysäyksiä vieraisiin aiheisiin.

Erityisesti Nordenstrengin mieleen on jäänyt hänen vuonna 2002 pitämänsä puhe, jota varten hän tutustui värjäämön historiaan. Elovalkeiden päätöstilaisuus pidettiin silloin Vuorenrinteellä.

– Siinä tuli koko Suomen elinkeinohistoria samalla. Historiaan tutustuminen on aina silmiä avaavaa.

Tämän vuoden Elovalkeat hän avasi juhlapuheella, jossa pohti kotiseutukäsitettä nykymaailmassa.

– Pelkäsin, että tämä tulee olemaan hautajaispuhe. Ajattelin, että eihän kotiseutuaate puhuttele nykynuorisoa. Puhetta tehdessä olen tullut vähän toisiin ajatuksiin. Törmäsin useisiin hankkeisiin kotiseudun elvyttämisestä.

Kotiseutu voi verkon ansiosta ulottua tänä päivänä yli kaupunkien ja valtioiden rajojen.

– Nuorilla on omat viiteryhmänsä Intiaa ja Etelämeren saaria myöten. Oma elämä täyttyy näin enemmän yli paikallisen ja kansallisen tason menevistä asioista. Se ei poista sitä, että myös paikallisuudella on vetovoimaa.

Kuvassa näkyvän pöydän ääressä Kaarle sai kasteessa kuusi etunimeä. Kastemaljakin on vielä tallessa, hän kertoo. Veera Konsti

Repovesi päätepisteenä

Nordenstrengin mukaan Valkealan luonnosta ja ihmisistä voisi kehittää suurkertomusta, mutta se ei kuulu hänen tyyliinsä.

– En halua rakentaa mitään ylistyslauluja. Kaikilla seutukunnilla on omat ja täysin korvaamattomat piirteensä, joita ei voi edes verrata. Minusta on tärkeää nähdä tämä maa tämmöisenä mosaiikkina ja painottaa erilaisuutta ja moniarvoisuutta pikemminkin kuin tehdä mitään kauneuskilpailua.

Nordenstreng myöntää, että Kultareitin markkinoinnissa mystifioitiin Pohjois-Valkealan kauneutta.

– Se oli minusta aiheellista. Emme myyneet ilmaa tai tyhjää lupasta. Repoveden kansallispuisto on osoittanut omalla menestyksellään, että se oli sen arvoinen.

Kansallispuiston perustamista ajettiin hahmotella jo 1970-luvulla. Nordenstreng näkee sen perustamisen vuonna 2003 eräänlaisena päätepisteenä Valkealan manageroinnille.

– Valkeala pärjää erittäin hyvin, mutta paikkakunnan ominaislaatu vaatii jatkuvaa ylläpitoa tai uusintamista. Henkisiä arvoja pystyy myös tarvelemään ja pilaamaan.

Talon edessä kasvava vanha kuusijaita on istutettu Suomen itsenäistymisen vuonna 1917. Vanhasta puutarhasta on jäljellä enää muutama kitulias viinimarjapuska. Veera Konsti

Takaisku Valkealan identiteetille

Kun Valkealan liittyminen Kouvolaan oli esillä vuonna 1971, Nordenstreng piti kotiseutujuhlista puheen.

– Asetuin aika selväsanaisesti itsenäisen Valkealan kannalle, vaikka ei se mikään palopuhe ollut. Siinä on eräänlainen nostalgiavaihe, hän selittää.

Kouvola ja Kuusankoski olivat Valkealaa. Sitten Kouvola kasvoi rautatien ympärille ja Kuusankoski tehtaan ympärille. Liittyminen Kouvolaan oli takaisku Valkealan identiteetille, Nordenstreng sanoo.

– Vanhassa Valkealassa kasvaneena oli vaikeaa ymmärtää, että Kouvola syö entisen emopitäjänsä. Toisaalta kun yhteiskuntatieteilijänä katson maailman muutosta ja elinkeinorakenteen kehitystä 1970-luvulta, niin sen ymmärtää. Talousalueet yksinkertaisesti muodostuivat oman logiikkansa mukaan isommiksi kuin vanhat kunnat.

Suomen pitkäikäisin professori

Nordenstreng oli aloittaessaan Suomen nuorin ja eläkkeelle jäädessään Suomen pisimpään virassa ollut professori. Lähes neljäkymmenen vuoden aikana hän kehitti Tampereen yliopiston toimittajakoulutusta, verkostoitui kansainvälisesti ja ohjasi satoja graduja. Hänellä on opiskelijoihin edelleen kontakteja.

– Ensimmäiset opiskelijat tapasin vuonna 1965. Nyt he ovat jo eläkkeelle siirtyneitä radio- ja lehtitoimittajia.

Toimittajaopiskelijat muistavat hänet muun muassa Tiedotusoppi-teoksesta, joka oli pitkään alan pääsykoekirja ja perusteos. Hän päiväsi kirjan Valkealassa ja omisti sen silloiselle mäyräkoiralleen Yrjölle.

Monet muistavat hänet myös "Havaiji-paidoista".

– Ne eivät olleet kyllä Havaijilta vaan pikemminkin Malesiasta ja Singaporesta.

Kesäkuussa 80 vuotta täyttänyt Nordenstreng piti jäähyväisluentonsa Tampereen yliopiston juhlasalissa 11 vuotta sitten, mutta työpöytä on edelleen täynnä.

– Pari kolme kirjaa, pienempiä artikkeleja ja lukuja muiden kirjoihin. Olen kirjoittamassa muun muassa omaelämäkerrallista kirjaa, joka kelaat Suomen sodan jälkeistä historiaa.

Hän yrittää ehtiä käydä Valkealassa vielä ainakin kerran tämän vuoden puolella.

– Yleensä tulen puhdistamaan rännit, kun lehdet ovat pudonneet puista.

Nordenstrengin isoisän isä värjärimestari Carl Anders Johan Wikberg perusti Valkealaan pellava- ja villavärjäämön 1870-luvulla. Toiminta lakkautettiin 1920-luvulla, kun värjäystä alettiin tehdä suurissa tehtaissa. Värjäämön kivijalka on peittynyt kasvillisuuden alle. Veera Konsti

Kuka?

Kaarle Nordenstreng

Syntynyt Helsingissä vuonna 1941.

Perheen kesäpaikka Valkealassa vanhan värjäämön mailla.

Filosofian tohtori, julkaissut kymmeniä kirjoja ja satoja tutkimusartikkeleja.

Toimi Tampereen yliopiston tiedotusopin professorina vuosina 1971–2009.

Naimisissa emeritaprofessori Ullamaija Kivikurun kanssa.

Perheeseen kuuluu myös kaksi lasta, viisi lastenlasta ja Demi-mäyräkoira.